

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታሪክ ይርጋ

ፀጋዬ አስማማው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- ወ/ሮ አልማዝ ዘውዴ ወኪል ጌታቸው ታደሰ - ቀረቡ

- ተጠሪ፡-**
- 1. ወ/ሮ እቴጌ ዘውዴ
 - 2. ወ/ሮ መሰረት አድማሱ
 - 3. አቶ ደረሰ ዘውዴ አልቀረበም።
- } ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የወርስ ሕግ ድንጋጌዎችን መሰረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኗ አመልካች መጋቢት 25 ቀን 1992 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት ማመልከቻ ሟች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ መስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም ያደረጉት ኑዛዜ መኖሩን ገልፀው ይኸው ኑዛዜ በፍ/ቤት ፀድቆላቸው የኑዛዜ ወራሽነታቸው ተረጋግጦ ማስረጃ እንዲሰጣቸው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ ሲሆን፤ የአሁኑ ተጠሪዎችም በተቃዋሚነት ቀርበው አንደኛና ሁለተኛ ተጠሪዎች ጥር 22 ቀን 1993 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ ሟች መስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም እና ግንቦት 05 ቀን 1988 ዓ.ም ያደረጋቸው ኑዛዜዎች ሟች የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ባደረጉት ኑዛዜ የተሻሩና የተተኩ በመሆኑ ኑዛዜው ሊፀድቅ አይገባም በማለት የተከራከሩ ሲሆን፤ የአሁኑ ሦስተኛ ተጠሪ ግን መጋቢት 08 ቀን 1996 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻ አመልካች እንዲፀድቅላቸው የጠየቁት ኑዛዜ ቢፀድቅ ተቃውሞ የሌላቸው መሆኑን በመግለጽ ተከራክረዋል።

የስር ፍ/ቤትም ሟች ከመስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም በኋላ ሁለት የተለያዩ ኑዛዜዎች ማድረጋቸውን፤ አንደኛና ሁለተኛ ተጠሪዎች ደግሞ ሟች የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ያደረጉት ኑዛዜ እንዲፀድቅላቸው ጥያቄ አቅርበው የአሁኗ አመልካች እና የአሁኑ ሦስተኛ ተጠሪ በተቃዋሚነት ቀርበው ይኸው ኑዛዜ በመ/ቁ. 1169 የካቲት 10 ቀን 1997 ዓ.ም በፍ/ቤቱ መጽደቁን፤ መስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም በተደረገው ኑዛዜ ሟች በወረዳ 3 ቀበሌ 44 የቤት ቁጥር 220 የሆነውን ቤታቸውን ለወ/ሮ የውብዳር እና ለወ/ሮ አልማዝ ዘውዴ መስጠታቸውን፤ በሙከራ ከተማ ያለውንም ቤት ወ/ሮ አልማዝ ዘውዴ በራሷ ገንዘብ የገዛቸው መሆኑን ገልፀው ማንም እንዳይጠይቃት የተናዘዙ መሆኑን፤ ሆኖም እነዚህን ንብረቶች ወ/ሮ እቴጌ ዘውዴ እንዲወስዱ የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ባደረጉት ኑዛዜ መናዘዛቸውን ዘርዘሮ መስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም ተደረገ የተባለው ኑዛዜ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 859/2/ መሰረት በሟች ተለውጧል፤ የሚል ምክንያት በመያዝ የአመልካችን የኑዛዜ ይጽደቅልኝ ጥያቄ ማይቀበለው ቀርቷል። በዚህ ውሳኔ የአሁኗ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርበውም ይኸው ፍ/ቤት ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ የስር ፍ/ቤትን ውሳኔ አጽንቶታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ የቦታች ፍ/ቤቶች ውሳኔ ባለመስማማት ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች ወኪል ጥር 04 ቀን 2000 ዓ.ም አሻሽለው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ በቦታች ፍ/ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶች ዘርዘረዋል። ይዘቱም ባጭሩ ሚች የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ባደረጉት ኑዛዜ በግልጽ ቀኑን ጭምር ጠቅሰው የሻሩት ግንቦት 05 ቀን 1988 ዓ.ም ያደረጉትን ብቻ እንጂ አስቀድሞ በ26/1/1984 ዓ.ም የተባደውን ኑዛዜ አለመሆኑን፤ የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ሚች ኑዛዜ ሲያደርጉ የእድሜ ባለጠጋ እንደነበሩና ኑዛዜ ያደረጉበት ንብረትም የግላቸው ባልሆነው መሆኑ በፍ/ቤ/ሕ/ቁ. 865/2/ መሰረት ኑዛዜው ሊፈፀም

የማይችል መሆኑን እንደሚያሳይ፤ አመልካች ከሚች ውርስ ያላግባብ መነቀላቸውን በመዘርዘር የቦታች ፍ/ቤቶች ውሳኔ ተሸር ሚች በ26/1/84 ዓ.ም ያደረጉት ኑዛዜ ፀድቆ እንዲወሰንላቸው ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባል በመባሉ ተጠሪዎች ቀርበው መልሳቸውን በጽሑፍ አቅርበዋል። አንደኛና ሁለተኛ ተጠሪዎች ጥቅምት 03 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት የመልስ ማመልከቻ ሚች አመልካችን ከውርስ በምክንያት የነቀሏቸው መሆኑን፤ ሚች ኑዛዜ ባደረጉበት ወቅት አእምሯቸው ጤነኛ እንደነበርና የአመልካች ቅሬታ በማስረጃ ያልተደገፈ መሆኑን፤ ቤቱም በሚች የግል ገንዘብ የተገዛ መሆኑን፤ የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም የተደረገውን ኑዛዜ የተቀበሉት መሆኑን በክ/መ/ቁ. 463 የተደረገው ክርክር እንደሚያሳይና ይኸው ኑዛዜ በፍ/ቤ/ሕ/ቁ.895/3/ መሰረት ተቀባይነት ያለው መሆኑን በመዘርዘር የአመልካች የሰበር አቤቱታ ውድቅ ሆኖ የቦታች ፍ/ቤቶች ውሳኔ ከበቂ ወጪና ኪሣራ ጋር ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል። ሦስተኛ ተጠሪ በበኩላቸው ሚች አመልካችን ከውርስ የሚነቅሉበት አንዳችም ምክንያት ሳይኖር መነቀላቸውና በአመልካች ስም የሚታወቀውን ቤታቸውን የሚች አስመስለው በኑዛዜ ለሌላ አሳልፈው መስጠታቸው ያላግባብ መሆኑን በመዘርዘር የመስከረም 26 ቀን 1984 ዓ.ም ኑዛዜ ቢፀድቅ ተቃውሞ የሌላቸው መሆኑን ገለፀው ተከራክረዋል። አመልካች ኅዳር 05 ቀን 2001 ዓ.ም በተባደ ማመልከቻ የአንደኛና ሁለተኛ ተጠሪዎችን መልስ በመንቀፍ፣ ሦስተኛ ተጠሪን መልስ ደግሞ ተቀባይነት ያለው መሆኑን በመዘርዘር የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኑን የጽሑፍ ክርክር የሰበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

እንደመረመረውም ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ በሙከጡሪ ከተማ 01 ቀበሌ ይገኛል በተባለው ቁጥሩ 139 በሆነው ቤት አደረጉ የተባለው ኑዛዜ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለው ነጥብ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ነው።

ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ መስከረም 26 ቀን 1984፣ ግንቦት 05 ቀን 1988 እና የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ኑዛዜ ማድረጋቸውን፤ በኑዛዜዎቹም የንብረቶችን ምንጭ ከግደነታቸውና ብዛታቸው ጋር መግለጻቸውን፤ የውርስ ንብረቶቹ ሊተላለፉለት የሚገባውን ወራሽ፣ ለአሁኗ አመልካች ከውርስ ድርሻ ሳይሰጡ ያለፉበትን ምክንያት እንዲሁም በኋላኛው ኑዛዜ የትኛውን ኑዛዜ እንደሻሩ መጥቀሳቸውን፤ የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ተደረገ የተባለው ኑዛዜ በፍ/ቤት መጽደቁንና ከዚህ በኋላም የአሁኗ አመልካች በ26/01/1984 ዓ.ም ተደረገ የተባለው ኑዛዜ እንዲጸድቅላቸው ለፍ/ቤት ጥያቄ ማቅረባቸውን ተገንዝበናል።

ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ የካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ያደረጉት ኑዛዜ የመጨረሻው ሲሆን በዚህ ኑዛዜ ለአመልካች የሰጡት የውርስ ድርሻ ካለመኖሩም በላይ ግንቦት 05 ቀን 1988 ዓ.ም ያደረጉትን ኑዛዜ በዚህ በየካቲት 12 ቀን 1989 የሻሩት መሆኑን፤ ለአመልካች በሙከጡሪ ከተማ 01 ቀበሌ ውስጥ የሚገኘውን ቤት የተናዘዙላት ቢሆንም አመልካቿ ልትንከባከባቸውና ልትጠራቸው ባለመቻሏና ከኑዛዜው በኋላ በቤቱ ውስጥ እንዳይኖሩ ያባረረቻቸው ከመሆኑም በላይ በቤት ውስጥ የነበራቸውን ሐብትና ንብረት ሁሉ የእለት ልብስ ሳይቀራቸው ቀምታ በችግር ላይ እንዳሉ በመግለጽ ያለፉ ስለመሆኑ የኑዛዜ መሻሪያ ሰነዱ ያሳያል። እንግዲህ የየካቲት 12 ቀን 1989 ዓ.ም ኑዛዜ አመልካች የክርክሩ ተካፋይ በሆኑበት ሂደት በፍ/ቤት የፀደቀ ከመሆኑም በላይ በሕግ ረገድ ፎርማሊቲውን ያልጠበቀ ነው ሲባል የሚችል አይደለም። በመሆኑም ኑዛዜው ሕጋዊ ፎርማሊቲውን የጠበቀ መሆኑን ተገንዝበናል። ሕጋዊ ፎርማሊቲው አጠያየቁ ካልሆነ መታየት ያለበት የኑዛዜው ይዘት ነው። አመልካች የኑዛዜውን ይዘት

በተመለከተ ያቀረቡት ክርክር ከውርስ የሚነቅላቸው መሆኑን በመጥቀስ ነው። በእርግጥ ሚቹ ለአመልካች በኑዛዜው የሰጧቸው የውርስ ድርሻ የለም። ይህንኑ ሊያደርጉ የቻሉበትን ምክንያት በኑዛዜው መሻሪያ በግልጽ አስፍረዋል። በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 838/1/ እና /2/ ድንጋጌዎች ስር እንደተመለከተው ተናዛዥ ልጆቹን ወይም ወደታች የሚቆጠሩ ተወላጆቹን ሲነቅል ከውርስ የነቀለበትን ምክንያት በግልጽ ማስፈር እንደሚገባውና ዳኞች የምክንያቱን እውነትነት በመያዝ ተናዛዥ ተወላጆቹን ለመንቀል የሰጠው ምክንያት ከውርስ ለመንቀል የሚያበቃ ነው ወይስ አይደለም በማለት ለመመርመር እንደሚችሉ ተገልጿል። በመሆኑም ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ አመልካችን ከውርስ ሐብት ድርሻ እንዳያገኙ ያደረጉበት ምክንያት በኑዛዜው መሻሪያ ላይ በግልጽ የተቀመጠና ተወላጅን ለመንቀልም የሚያበቃ ምክንያት ሆኖ ስለተገኘ በዚህ ረገድ አመልካች ያቀረቡት ጥያቄ ሕጋዊ መሰረት ያለው ሆኖ አልተገኘም።

ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ ባደረጉት ኑዛዜ በሙከጦሪ ከተማ 01 ቀበሌ ውስጥ ይገኛል የተባለውንና ቁጥሩ 139 የሆነው ቤት ከአመልካች ውጪ ላሉት ወራሾች እንደሚገባ ዘርዘረው የማከፋፈላቸውን ሕጋዊነት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 865/2/ እና ተዛማጅነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር አገናዝበን ተመልክተናል።

በመሰረቱ ኑዛዜ በባህርይው ተራ የሐሣብ መግለጫ ቢሆንም በተናዛዥ በግሉ ብቻ ሊፈፀም የሚገባው ተግባር ነው። ኑዛዜ በይዘቱ ንብረትን ከማስተላለፍ ተግባር ጋር የተያያዘ ሲሆን ህጋዊ ጥበቃ የሚደረገውም ተናዛዥ የራሱ የሆነውን ህጋዊ ንብረት ለማስተላለፍ ህጋዊ ኑዛዜ አድርጎ ሲገኝ ስለመሆኑ የውርስ ሕግ ድንጋጌዎች ያሳያሉ። ተናዛዥ ህጋዊ ንብረቱ ባልሆነው ላይ ኑዛዜ ቢያደርግና ይኸው ኑዛዜ በፍ/ቤት ቢፀጸቅ የኑዛዜ ሰነዱ ዋጋ የሚያገኝበት ህጋዊ ምክንያት የለም።

እጃችን ወዳለው ጉዳይ ስንመለስም ሚች ባደረጓቸው የተለያዩ ኑዛዜዎች ሙከጦሪ ከተማ ውስጥ ይገኛል የተባለውን ቤት በተመለከተ በማን ገንዘብና ለማን

እንደተገዛ የተለያዩ ሐሣብ እንደነበራቸው የኑዛዜ ሰነዶቹ ያሳያሉ። በ26/01/84 ዓ.ም ተደረገ በተባለው ኑዛዜ ቤቱ በአመልካች ገንዘብ መገዛቱን ጠቅሰዋል። በሌሎች የኑዛዜ ሰነዶች ግን ቤቱ የተገዛው በሚች ገንዘብ ስለመሆኑ ገልጸዋል። ይህ እንደተጠበቀ ሁኖ በ02/01/84 ዓ.ም ተደረገ የተባለው የቤት ሽያጭ ውል በውጫሌ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ. G/F/4028/89 በቀን 07/04/90 ዓ.ም ተረጋግጧል። ቤቱን የገዙትም አመልካች ስለመሆናቸው ይኸው የፍ/ቤቱ ሰነድ ያሳያል። ከዚህ ሁሉ መገንዘብ የሚቻለው በሙከጦሪ ከተማ ውስጥ ይገኛል የተባለው አከራካሪው ቤት ህጋዊ ባለቤት አመልካች እንጂ ተናዛዥ አለመሆናቸውን ነው። አንደኛና ሁለተኛ ተጠሪዎች ቤቱ የሚች ነው የሚሉበት ምክንያት አመልካች በወቅቱ የነበራቸውን እድሜ መሰረት በማድረግ ገቢ ስላልነበራቸው ቤቱን ሊገዙ አይችሉም በሚል ነው። ሆኖም ምክንያታቸው ህጋዊ ተቀባይነት የሌለው ነው። በመሆኑም አከራካሪውን ቤት በተመለከተ ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ ያደረጉት የኑዛዜ ሰነድ ዋጋ ሊሰጠው የሚገባው ሆኖ ስላልተገኘ በዚህ ረገድ ኑዛዜው የፀደቀበት አግባብ ሊታረም የሚገባው መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ሆኖ ተገኝቷል። በዚህም መሰረት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል መ/ደ/ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁ. 01183 የካቲት 03 ቀን 1997 ዓ.ም ተሰጠቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 38849 ግንቦት 09 ቀን 1999 ዓ.ም የፀናውን ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት አሻሽለናል።
2. ሚች ባላምባራስ ዘውዴ ደምሴ በሙከጦሪ ከተማ 01 ቀበሌ ውስጥ በሚገኘው ቁጥሩ 139 በሆነው ቤት ላይ ያደረጉት ኑዛዜ ፈራሽ ነው። ቤቱን አመልካች የገዙት በመሆኑ የግል ንብረታቸው ነው ብለናል።
3. አመልካች ከሚች ውርስ ያላገባብ ተነቅያለሁ በማለት ያቀረቡት ጥያቄ ተቀባይነት የለውም ብለናል።
4. ለክርክሩ የወጣውን ወጪና ኪሣራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ